

др **Мирослав ВРХОВШЕК**
професор *emeritus* на Правном факултету за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду
научни саветник

ОБЕЗБЕЂЕЊЕ НОВЧАНОГ ПОТРАЖИВАЊА ПРЕТХОДНОМ МЕРОМ

Резиме

Претходна мера одређује се на основу пресуде, илајтној налоја или грује судске одлуке која іласи на новчано йойіраживање, која збоі изјављене жалбе или йриіовора није йостіала йравноснажна, а у циљу сйречавања осујећења намирења йойіраживања. Објектйивна оіасності од осујећења йойіраживања йрестіавља услов за одређивање йреіходне мере. Закон не оіраничава моіућності одређивања йреіходне мере на домаће одлуке, шійо значи да би се йреіходна мера моіла одредитіи и на основу одлуке стйраноі суда која није йостіала йравноснажна, а іласи на новчано йойіраживање.

У одређеним случајевима сматйра се да оіасності од осујећења йойіраживања йостіојі (необорива законска йреііостіавка), йа йоверилац не мора да је доказује, већ је суд дужан да на йредлоі йовериоца одреди йреіходну меру. На основу йреііостіављене оіасностіи, йреіходна мера може се одредитіи и у меничним и чековним сйоровима йоводом йриіовора йроітив решења о извршењу на основу веродостіојне исйраве, као и у случају доношења йрвостіейене пресуде у ітаквим сйоровима, йроітив које је изјављена жалба.

Врстйе йреіходних мера ітаксатйивно су набројане у закону, шійо значи да се не моіу одређиватіи грује врстйе йреіходних мера, које нису изричитіо йредвиђене. Претходном мером захватіа се одређени гео имо-

вине дужника, из која ће поверилац изражити да се најлаи када одлука о иоираживању иосиане иравноснажна и извршна.

Поисом иокреиних сивари и забраном дужниковом дужнику да исилаи дужнику иоираживање, иоверилац сиче заложно ираво.

Правни лек ироиив решења о ирейходној мери је ириовор о коме одлучује веће сасиављено од ироје судија исйої суда који је донео решење о обезбеђењу.

Кључне речи: *ирейходна мера, новчано иоираживање, обезбеђење, оиасносї, осујећење, ириовор, заложно ираво.*

I Увод

Претходне мере као средство обезбеђења, уређене су одредбама чл. 275–284 Закона о извршењу и обезбеђењу.¹ Претходне мере представљају ефикасно средство обезбеђења новчаног потраживања, у ситуацији када је донета првостепена пресуда која није постала правноснажна због изјављивања жалбе. Претходна мера може се одредити на основу меничног или чековног платног налога, против кога је изјављен приговор. Ово средство обезбеђења мало се користи у пракси, за шта нема ваљаног оправдања. Циљ овога рада је да се повериоцима укаже на могућности и предности коришћења претходних мера.

II Појам претходних мера као средства обезбеђења

Претходне мере представљају једно од средстава обезбеђења новчаног потраживања из члана 261 ЗИО. Претходна мера служи за обезбеђење само новчаног потраживања.² Поступак обезбеђења потраживања претходном мером, по мишљењу правне теорије, покреће се на предлог извршног повериоца. Јер, према чл. 2 ст. 1 ЗИО поступак извршења и поступак обезбеђења покрећу на предлог извршног повериоца или по службеној дужности када је то законом одређено.³ Поред тога, у оквиру основних правила поступка обезбеђења, предвиђено је да се поступак обезбеђења покреће предлогом странке, а предлогом других лица, односно органа само кад је то законом одређено (чл. 257 ЗИО).

1 Закон о извршењу и обезбеђењу (Сл. гласник РС, бр. 31/2011, даље у тексту: ЗИО).

2 Боривоје Познић, *Грађанско и процесно ираво*, Београд, 1987, стр. 478.

3 Б. Познић, *нав. дело*, стр. 477.

Остварење потраживања принудним путем може бити осујећено или отежано. Када се ради о новчаном потраживању оно може бити осујећено или отежано услед смањења имовине дужника. Дакле, спречавање осујећења намирења новчаног потраживања је основни циљ претходних мера.

Претходна мера одређује се на основу одлуке која гласи на новчано потраживање, а није постала правноснажна.

Поред претходних мера, Закон о извршењу и обезбеђењу у члану 261 предвиђа и друга средства обезбеђења новчаног потраживања, као што је заложно право на стварима и правима на основу извршне исправе, стицање заложног права на непокретним и покретним стварима на основу споразума странака и привремене мере.

С друге стране, иако између претходних и привремених мера постоји доста сличности и то у погледу услова, садржине решења и врста, постојање, односно испуњеност законом прописаних услова за одређивање претходне мере искључује могућност одређивања привремене мере: привремена мера није допуштена ако се обезбеђење може остварити другим средством обезбеђења којим се може постићи иста сврха (чл. 286 ЗИО). Ова два различита средства обезбеђења се међусобно искључују. Другим речима, могућност одређивања претходне мере искључује могућност одређивања привремене мере.

III Месна надлежност и садржина изреке решења о одређивању претходне мере

За одлучивање о предлогу за обезбеђење претходном мером и за спровођење такве мере, месно је надлежан суд који би био надлежан за извршење на предмету на коме је обезбеђење предложено (чл. 275 ЗИО).

Садржина решења о одређивању претходне мере предвиђена је у чл. 282 ЗИО. У решењу којим се одређује претходна мера морају, поред осталог, бити назначени износ потраживања које се обезбеђује, са каматом и трошковима, мера обезбеђења и време за које се она одређује. То време може трајати најдуже до истека осмог дана по наступању услова за принудно извршење.

Ако време за које се претходна мера одређује, истекне пре него што одлука на основу које је одређена претходна мера постане правноснажна, суд ће, на предлог извршног повериоца, продужити то време, под условом да се нису промениле околности под којима је мера одређена.

IV Објективна опасност од осујећења потраживања као услов за одређивање претходне мере

У правној теорији се истиче да је за одређивање претходне мере потребно да буду испуњене две претпоставке, односно услова. Прво, да је суд о новчаном потраживању донео одлуку која није постала правноснажна и друго, да је поверилац учинио вероватним опасност да би се без обезбеђења осујетило или знатно отежало остварење потраживања.⁴

Дакле, објективна опасност од осујећења потраживања, у кумулацији са новчаним потраживањем утврђеним неправноснажном одлуком, представља услов за одређивање претходне мере. Претходну меру одређује суд, а спроводе суд, односно извршитељ на основу одлуке која гласи на новчано потраживање, а која није постала правноснажна, ако извршни поверилац учини вероватним опасност да би се без тог обезбеђења осујетило или знатно отежало остварење потраживања (чл. 276 ЗИО). Закон о извршењу и обезбеђењу не предвиђа да одлука „*није йосћала извршна*“ као алтернативни услов, што значи да другостепена одлука, која је правноснажна даном доношења, не може бити основ за одређивање претходне мере, без обзира што није постала извршна, јер нпр. није могла бити достављена туженом, односно извршном дужнику, који избегава пријем те одлуке.

Ако је испуњен наведени услов који се тиче објективне опасности од осујећења, претходна мера се може одредити и у случају закључења поравнања пред судом (судско поравнање) или органом који одлучује у управном поступку, по коме новчано потраживање још није доспело. Како против поравнања, које није судска одлука, већ уговор закључен пред судом, није дозвољена жалба, оно је правноснажно у часу закључења, па се услов који се тиче непостојања правноснажности не примењује на доношење претходних мера на основу поравнања, већ је потребно да потраживање није доспело, дакле да поравнање није постало извршно. Извршност поравнања уређена је чл. 16 ЗИО, у коме је прописано да је судско поравнање и поравнање закључено у управном или другом поступку извршно ако је потраживање из поравнања доспело.

Наведени услови (постојање одлуке која гласи на новчано потраживање, а није постала правноснажна, односно поравнања које није извршно и опасност од осујећења потраживања) морају бити кумулативно испуњени да би суд одредио претходну меру. При томе, опасност од осујећења потраживања је објективне природе (што значи постојање било какве опасности), за разлику од субјективне опасности као услова

4 Б. Познић, *нав. дело*, стр. 477.

за одређивање привремене мере ради обезбеђења новчаног потраживања из чл. 293 ст. 1 ЗИО, где се тражи постојање активних радњи дужника усмерених на осујећење или отежање наплате новчаног потраживања (отуђење или прикривање имовине и сл).⁵ То значи да је за одређивање претходне мере довољно да постоји објективна опасност, независно од воље извршног дужника, као што је постојање више извршних потраживања других извршних поверилаца.⁶ Постојање потраживања других поверилаца објективно указује да извршни поверилац, који предлаже претходну меру, неће моћи да наплати своје потраживања, тј. да ће се осујетити или знатно отежати остварење потраживања.

Постојање само апстрактне опасности није довољно да би суд могао да усвоји предлог извршног повериоца за одређивање претходне мере.

Претходна мера може се одредити на основу платног налога који је издат на основу менице или чека.

V Одређивање претходне мере на основу одлуке страног суда

Закон не ограничава могућност одређивања претходне мере на домаће одлуке, па се поставља питање да ли би се претходна мера могла одредити и на основу одлуке страног суда која није постала правноснажна, а гласи на новчано потраживање. Међутим, како страна неправноснажна одлука не може бити призната и тиме изједначена са одлуком домаћег суда, у смислу одредаба чланова 86 и 87 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља, постоји проблем увођења такве одлуке у домаћи правни поредак.⁷ Следи закључак да се претходна мера може одредити и на основу неправноснажне и непризнате одлуке страног суда која гласи на новчано потраживање, јер претходна мера не представља извршење, већ само обезбеђење те стране одлуке и то ограниченог трајања – најдуже до истека осам дана по наступању услова за принудно извршење (чл. 282 ЗИО). Када страна одлука по-

5 Мирослав Врховшек, Владимир Козар, „Извршни поступак у трговинским ствари-ма и привремене мере у споровима са елементом иностраности“, *Право – теорија и пракса*, бр. 5–6/2006, стр. 3–19.

6 Драгољуб Лазаревић, *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу*, Београд, 2011, стр. 328.

7 Страна судска одлука признаће се ако је подносилац захтева за признање уз ту одлуку поднео и потврду надлежног страног суда, односно другог органа о правноснажности те одлуке по праву државе у којој је донесена. Вид. Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља (*Службени листи СФРЈ*, бр. 43/82, 72/82, *Службени листи СРЈ*, бр. 46/96, *Службени листник РС*, бр. 46/2006), чл. 87.

стане правноснажна по праву земље у којој је донета и буде призната пред домаћим судом или ако извршни суд о признању те исправе суд одлучи као о претходном питању у складу са чл. 21 ст. 3 ЗИО, стећи ће се услови за принудно извршење, а што ће довести и до престанка претходне мере.

VI Претходна мера у споровима поводом приговора против решења о извршењу на основу менице или чека као веродостојне исправе

У судској пракси се поставило питање могућности одређивања претходних мера у меничним и чековним споровима поводом приговора против решења о извршењу на основу веродостојне исправе. Наиме, према чл. 18 ЗИО извршење ради остварења новчаног потраживања одређује се и на основу веродостојне исправе. Веродостојна исправа, у смислу наведене законске одредбе, је између осталог, меница и чек домаћег или страног лица, са протестом ако је то потребно за заснивање потраживања. Битно је уочити да Закон о извршењу и обезбеђењу презима концепцију обједињавања поступка издавања платног налога и поступка извршења из ранијих прописа, која је уведена 1990. године новелама Закона о извршном поступку из 1978. године.

Потврдан одговор на наведено питање заснива се на тумачењу прописа којима је први пут у нашем правном систему извршена интеграција поступка издавања платног налога и поступка извршења. Наиме, новелама Закона о извршном поступку (*Службени листи СФРЈ*, бр. 27/90) обједињен је поступак издавања платног налога и поступак извршења. Тако, према новелираном чл. 35 ст. 2 овог закона, предлог за извршење на основу веродостојне исправе мора садржати и захтев да суд обавезе дужника да у року од осам дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана по достави решења, намири потраживања заједно са одмереним трошковима. Такође, у новелираном чл. 38 ст. 2 прописано је да ће у решењу о извршењу на основу веродостојне исправе суд обавезати дужника да у року од осам дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана по достави решења, намири потраживања заједно са одмереним трошковима и одредити извршење ради остваривања тих потраживања.

По становишту судске праксе, приговор против обавезујућег дела решења о извршењу на основу веродостојне исправе – менице, који је по својој правној природи платни налог, представља довољан основ

за одређивање претходне мере у складу са чл. 254 ст. 1 тач. 1 Закона о извршном поступку.⁸

Исту садржину решења преузео је и Закон о извршењу и обезбеђењу у чл. 37 у коме је прописано да ће се решењем о извршењу на основу веродостојне исправе обавезати извршни дужник да у року од осам дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана од дана достављања решења, намири потраживање заједно са одмереним трошковима и одредиће се извршење ради остваривања тих потраживања. Тај обавезујући део решења о извршењу на основу веродостојне исправе, по својој правној природи је платни налог. Закон о извршењу и обезбеђењу сузио је могућност и разлоге за улагање приговора, који више не доводи до аутоматског настављања поступка као поводом приговора против платног налога, већ је потребно да дужник учини вероватним наводе из приговора. Такође, прописано је да приговор не одлаже извршење решења које је донето на основу менице. Међутим, ако дужник учини вероватним наводе из приговора којим решење побија у делу у ком је обавезан да намири потраживање, суд ће ставити ван снаге решење о извршењу у делу у коме је одређено извршење и одредити да се поступак наставља као поводом приговора против платног налога (чл. 49 ЗИО). У том случају, не може се даље спроводити ни извршење решења донетог на основу менице.

У таквом случају, имајући у виду изложени став судске праксе, испуњени су услови за одређивање претходне мере на основу решења о извршењу на основу веродостојне исправе који је одређено на основу менице или чека, у смислу чл. 276 ст. 3 ЗИО, с тим што се опасност од осујећења потраживања не доказује, већ се претпоставља (претпостављена опасност). Јер, по чл. 277 ст. 1 тач. 1 ЗИО сматра се да опасност постоји ако је предлог за обезбеђење заснован на платном налогу издатом на основу менице или чека против ког је благовремено поднесен приговор.

VII Законска претпоставка опасности од осујећења потраживања, полагање јемства и поништај поравнања

Поред постојања одлуке на којој би се засновала претходна мера, закон захтева постојање и другог кумулативног услова, а то је опасност од осујећења потраживања коју поверилац мора учинити вероватном. Иако је реч о мањем степену доказаности, поверилац мора да предложи

8 Из решења Вишег привредног суда у Београду Пж. 9003/91 од 29. јануара 1992. године. Детаљније вид. *Судска пракса*, софтверски пакет за правнике, Intermex, Београд, 2013.

одређене доказе који би код суда створили уверење о испуњености ове претпоставке, односно услова за одређивање претходне мере. Међутим, у одређеним случајевима закон уводи претпоставку о постојању такве опасности од осујећења потраживања (претпостављена опасност), па је поверилац ослобођен терета доказивања испуњености овог услова за одређивање претходне мере.

Према чл. 277 ст. 1 ЗИО сматра се да опасност од осујећења потраживања постоји ако је предлог за обезбеђење заснован на једној од следећих одлука: а) на платном налогу издатом на основу менице или чека против ког је благовремено поднесен приговор; б) на пресуди донесеној у кривичној ствари, којом је усвојен имовинскоправни захтев, а против које је дозвољено понављање кривичног поступка; в) на одлуци по којој би се извршење требало спровести у иностранству; г) на пресуди на основу признања, против које је изјављена жалба; д) на поравнању закљученом пред судом или органом који одлучује у управном поступку, које се побија тужбом за поништај.

У набројаним случајевима постоји неоторива законска претпоставка објективне опасности од осујећења новчаног потраживања утврђеног наведеним судским одлукама, односно поравнањем, а тиме и обавеза суда да на предлог повериоца одреди претходну меру.⁹

У случају жалбе против пресуде на основу признања или побијања поравнања тужбом за поништај поравнања, суд може, на предлог извршног дужника, обезбеђење применом претходне мере условити полагањем јемства од стране извршног повериоца, за штету коју би извршни дужник могао претрпети одређивањем претходне мере (чл. 277 ст. 2 ЗИО).

У Закону о парничном поступку прописани су начин и услови за побијање судског поравнања, као и правне последице поништаја поравнања.¹⁰ Нови Закон о парничном поступку пошао је од теоријских поставки о правној природи судског поравнања као уговора закљученог пред судом. Зато се као и сваки уговор, поравнање може побијати тужбом за утврђење ништавости, односно за поништај поравнања, у зависности од разлога неважности уговора (постојање разлога апсолутне ништавости или мана воље као разлога релативне ништавости – рушљивости уговора).¹¹

9 Мирослав Врховшек, Владимир Козар, „Скраћени извршни поступак у трговинским стварима и привремене мере у споровима са елементом иностраности“, *Правни животи*, бр. 5-6/2005, стр. 93-107.

10 Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 72/2011), чл. 339.

11 Владимир Козар, *Коментар Закона о парничном поступку са судском праксом и регистрацијом имова*, Београд, 2011, стр. 390-391.

Ако судско поравнање буде поништено парнични поступак се наставља као да судско поравнање није ни било закључено, што значи да више не постоји поравнање као основ за одређивање претходне мере. Поставља се питање да ли би суд требало да укине претходну меру и по ком правном основу. Наиме, у чл. 283 ст. 1 тач. 3 ЗИО прописано је да ће суд на предлог извршног дужника, обуставити поступак и укинути спроведене радње, ако је правноснажно утврђено да потраживање није настало или да је престало. Поставља се питање да ли се мора чекати да се у парничном поступку који је настављен после поништаја поравнања, правноснажно одлучи о тужбеном захтеву, односно о новчаном потраживању које је обезбеђено претходном мером, тј. да се тужбени захтев правноснажно одбије или је за укидање претходне мере довољно то што је правноснажно поништено поравнање на основу кога је претходна мера одређена.

Исто питање поставља се и у случају да у поступку по жалби буде укинута пресуда на основу признања на основу које је одређена претходна мера.

VIII Претпостављена опасност у случају обезбеђења недоспелих obroka издржавања и накнаде штете

У чл. 278 ЗИО регулисано је обезбеђење потраживања чији оброци нису доспели. Такође, предвиђен је и случај у коме се претпоставља опасност од осујећења таквог потраживања.

Обезбеђење претходном мером за недоспеле оброке потраживања по основу законског издржавања, потраживање по основу накнаде штете за изгубљено издржавање услед смрти даваоца издржавања и због оштећења здравља или умањења, односно губитка радне способности, одређује се само за оброке који ће dospети у једној години.

У наведеним случајевима претпоставља се да опасност постоји ако се против извршног дужника већ морало водити извршење ради наплате доспелог obroka или је такво извршење предложено.

IX Претпоставка опасности од осујећења потраживања у меничним споровима

Један од случајева претпостављене опасности од осујећења потраживања предвиђен је у чл. 277 ст. 1 тач. 1 ЗИО када је предложена претходна мера на основу меничног или чековног платног налога, против кога је благовремено поднесен приговор.

Према ставу судске праксе, у случају да је предлог за обезбеђење заснован на платном налогу који је издат на основу менице или чека против којег је благовремено поднет приговор, тада се код одређивања претходне мере претпоставља по самом закону (чл. 254 Закона о извршном поступку) постојање опасности, што значи да поверилац као услов за обезбеђење претходном мером није дужан посебно да доказује постојање опасности осујећења или знатно отежаног остваривања потраживања.¹²

Као што је напред објашњено, решење о извршењу на основу менице или чека као веродостојне исправе, по становишту судске праксе, такође представља одлуку на којој се може засновати претходна мера. Сагласно томе, у судској пракси се сматра да постоји претпостављена опасност од осујећења потраживања, ако је против таквог решења изјављен приговор након чега је донета пресуда у парничном поступку, што значи да и таква првостепена, неправноснажна пресуда представља основ за одређивање претходне мере, без доказивања опасности од осујећења, јер се необорива законска претпоставка о постојању опасности протеже и на ту пресуду.

По становишту судске праксе, извршни суд ће одредити претходну меру и ако домаћа одлука није постала правноснажна или извршна, ако поверилац учини вероватним опасност да би се без тог обезбеђења осујетило или отежало остварење потраживања. Претпоставља се да ова опасност постоји уколико је претходна мера донета на основу пресуде у поступку поводом приговора против решења о извршењу на основу веродостојне исправе донетог по основу менице.¹³

Х Таксативно прописивање врста претходних мера и правно дејство

Врсте претходних мера таксативно су набројане у чл. 279 ЗИО, што значи да се не могу одређивати друге врсте претходних мера, које нису изричито предвиђене. Као претходне мере суд одређује: а) попис покретних ствари; б) забрану дужнику извршног дужника да исплати извршном дужнику потраживање или да му преда ствари, као и забрану извршном дужнику да наплати потраживања, да прими ствари и да њима располаже; в) забрану банци да извршном дужнику или трећем

12 Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду, 28. јуна 1996. године. Вид. *Судска љракса*, софтверски пакет за правнике, Intermex, Београд, 2013.

13 Из решења Вишег привредног суда у Београду Пж. 1559/96 од 15. маја 1996. године. Вид. *Судска љракса*, софтверски пакет за правнике, Intermex, Београд, 2013.

лицу по налогу извршног дужника, исплати са његовог рачуна новчани износ за који је одређена претходна мера; *г*) предбележбу заложног права на непокретности извршног дужника или на праву извршног дужника уписаном на непокретности. Овим чланом су таксативно побројане врсте претходних мера које суд може да одреди на предлог извршног повериоца. Осим побројаних мера, друге мере се не могу одредити према извршном дужнику.¹⁴

Према ставу судске праксе законом су таксативно одређене претходне мере. Предвиђено је да од наведених претходних мера, суд може на предлог тужиоца, да одреди, с обзиром на околности случаја, две или више претходних мера, ако је то потребно. Као претходне мере не могу се одредити друге мере.¹⁵

Претходном мером захвата се одређени део имовине дужника, из кога ће поверилац тражити да се наплати када одлука о потраживању постане извршна.¹⁶

Суд може, на предлог извршног повериоца, с обзиром на околности случаја, одредити две или више претходних мера, ако је то потребно.

По мишљењу правне теорије, пописом покретних ствари и забраном дужниковом дужнику да исплати дужнику потраживање, поверилац стиче заложно право, с тим што је у погледу покретних ствари потребан и упис у Регистар заложног права на покретним стварима и правима (чл. 88 и 154 ЗИО).¹⁷ У теорији се истиче да у поступку у коме је одређена претходна мера, пописане ствари се не продају, нити се дужниково потраживање преноси на повериоца, осим у изузетним случајевима предвиђеним законом.¹⁸ Реч је о случајевима из чл. 281 ЗИО.

Продаја пописаних ствари и пренос потраживања извршног дужника може се одредити само ако наступе разлози предвиђени у чл. 281 ЗИО.

Суд ће одредити продају пописаних покретних ствари које су подложне брзом кварењу или ако постоји опасност од знатног пада цене тих ствари. Продаја пописаних ствари извршиће се по одредбама овог закона о извршењу на покретним стварима.

14 Д. Лазаревић, *нав. дело*, стр. 331.

15 Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Вишег привредног суда у Београду, 11. јула 1995. године. Вид. *Судска љракса*, софтверски пакет за правнике, Intermex, Београд, 2013.

16 Б. Познић, *нав. дело*, стр. 479.

17 Б. Познић, *нав. дело*, стр. 479.

18 Б. Познић, *нав. дело*, стр. 479.

Ако је претходна мера одређена забраном исплате потраживања суд, односно извршитељ може, на предлог извршног повериоца или извршног дужника, да одреди да се на извршног повериоца прене-се то потраживање ради наплате, у случају да постоји опасност да се потраживање, због закашњења, у његовом остварењу, неће моћи наплатити или ће се изгубити право на регрес према трећем лицу.

Износ који се добије продајом ствари или наплатом потраживања чува се код суда, односно код извршитеља док се не обустави претходна мера или док извршни поверилац не предложи извршење, а најдуже у року од 30 дана од дана извршности потраживања.

XI Обустава поступка, укидање спроведених радњи и накнада штете дужнику

Укидање претходне мере регулисано је у чл. 283 ЗИО, прописивањем одређених случајева. Суд ће, на предлог извршног дужника, обуставити поступак и укинути спроведене радње: *а)* ако извршни дужник положи суду, односно извршитељу износ потраживања које се обезбеђује, са каматом и трошковима; *б)* ако извршни дужник учини вероватним да је потраживање у време доношења решења о одређивању претходне мере већ било наплаћено или довољно обезбеђено; *в)* ако је правноснажно утврђено да потраживање није настало или да је престало.

Суд ће такође обуставити поступак и укинути спроведене радње ако у року од 15 дана од дана истека времена за које је претходна мера одређена, не буду испуњени услови за принудно извршење.

У наведеним случајевима (осим кад се претходна мера укида зато што је дужник положио суду, односно извршитељу износ потраживања које се обезбеђује) трошкове проузроковане одређивањем и спровођењем претходне мере поверилац је дужан да накнади дужнику. У тим случајевима извршни дужник има према извршном повериоцу и право на накнаду причињене штете. Закон о извршењу и обезбеђењу не прописује правни пут остваривања права на накнаду штете. То значи да ће извршни дужник морати да поднесе тужбу против извршног повериоца за накнаду штете која му је нанесена претходном мером за коју је утврђено да је била неоснована, те да води парнични поступак. Потраживање накнаде штете не може се истаћи и приговором ради пребијања или компензационом противтужбом у парници (нпр. након укидања првостепене пресуде по жалби, која је представљала основ за одређивање претходне мере), јер закон као разлог за укидање претходне мере прописује да је правноснажно утврђено да потраживање није настало или да је престало, а тај услов ће се остварити тек након окончања

првостепеног поступка, доношењем пресуде којом се одбија тужбени захтев за наплату новчаног потраживања које је обезбеђено претходном мером и њеном правноснажношћу.

У чл. 284 ЗИО предвиђена је обустава поступка обезбеђења у случају да поверилац не тражи извршење. У случају да услови за принудно извршење буду испуњени пре истека времена за које је одређена претходна мера, суд ће, на предлог извршног дужника, обуставити поступак и укинути спроведене радње, ако извршни поверилац не поднесе предлог за извршење у року од 15 дана од дана наступања тих услова.

XII Приговор као правни лек против решења о претходној мери

Правни лекови у поступку обезбеђења прописани су чл. 264 ЗИО (*Основна правила њосџуйка обезбеђења*), што значи да се те одредбе примењују и на правни лек против решења о претходној мери.

О приговору против решења о обезбеђењу, као и приговору против решења којим се предлог за обезбеђење одбацује или одбија одлучује веће састављено од троје судија истог суда који је донео решење о обезбеђењу.

Приговор се подноси у року од пет радних дана од дана достављања решења. Ако је за спровођење решења о обезбеђењу надлежан извршитељ, приговор се истовремено доставља и њему.

Приговор против решења о обезбеђењу задржава извршење решења само кад је овим законом одређено, а такве одредбе нема код претходних мера.

Приговор се, заједно са фотокопијом списка предмета, без одлагања доставља већу надлежном за одлучивање о приговору, који о приговору одлучује у року од пет радних дана од дана пријема списка. Трошкови фотокопирања списка сматрају се трошковима поступка. Судија који води поступак наставиће са извршењем решења о обезбеђењу и након пријема приговора, осим ако је овим законом прописано да приговор одлаже извршење решења.

Дакле, редовни правни лек је приговор. Приговор је ремонстративни правни лек, јер о њему решава онај суд који је донео одлуку која се побија.¹⁹ Жалба, као деволутивни правни лек, о коме решава виши – другостепени суд, није допуштена. Такође, у поступку обезбеђења нису допуштени ванредни правни лекови – ревизија и предлог за понављање поступка.

19 Јасмина Стаменковић, „Право на правни лек и друга правна средства по новом Закону о извршењу и обезбеђењу“, *Билџен судске љривредних судова*, бр. 3/2012, стр. 463.

ХIII Закључак

Спречавање осујећења намирења новчаног потраживања је основни циљ претходних мера. Претходна мера одређује се на основу одлуке која гласи на новчано потраживање, а није постала правноснажна.

Могућност одређивања претходне мере искључује могућност одређивања привремене мере. За одлучивање о предлогу за обезбеђење претходном мером и за спровођење такве мере, месно је надлежан суд који би био надлежан за извршење на предмету на коме је обезбеђење предложено.

Претходна мера се може одредити и у случају закључења поравнања пред судом (судско поравнање) или органом који одлучује у управном поступку, по коме новчано потраживање још није доспело. Претходна мера може се одредити на основу платног налога који је издат на основу менице или чека.

Закон не ограничава могућност одређивања претходне мере на домаће одлуке, па се поставља питање да ли би се претходна мера могла одредити и на основу одлуке страног суда која није постала правноснажна, а гласи на новчано потраживање.

Објективна опасност од осујећења потраживања, у кумулацији са новчаним потраживањем утврђеним неправноснажном одлуком, представља услов за одређивање претходне мере.

Сматра се да опасност од осујећења потраживања постоји у следећим случајевима, ако је предлог за обезбеђење заснован на једној од следећих одлука: *a)* на платном налогу издатом на основу менице или чека против ког је благовремено поднесен приговор; *b)* на пресуди донесеној у кривичној ствари, којом је усвојен имовинскоправни захтев, а против које је дозвољено понављање кривичног поступка; *v)* на одлуци по којој би се извршење требало спровести у иностранству; *i)* на пресуди на основу признања, против које је изјављена жалба; *g)* на поравнању закљученом пред судом или органом који одлучује у управном поступку, које се побија тужбом за поништај.

Претходна мера може се одредити и у меничним и чековним споровима поводом приговора против решења о извршењу на основу веродостојне исправе, као и у случају доношења првостепене пресуде у таквим споровима, против које је изјављена жалба. У таквим случајевима претпоставља се да постоји опасност од осујећења потраживања, па поверилац не мора да је докажује.

У случају жалбе против пресуде на основу признања или побијања поравнања тужбом за поништај поравнања, суд може, на предлог извршног дужника, обезбеђење применом претходне мере условити полагањем јемства од стране извршног повериоца, за штету коју би извршни дужник могао претрпети одређивањем претходне мере.

Врсте претходних мера таксативно су набројане у закону, што значи да се не могу одређивати друге врсте претходних мера, које нису изричито предвиђене. Као претходне мере суд одређује: а) попис покретних ствари; б) забрану дужнику извршног дужника да исплати извршном дужнику потраживање или да му преда ствари, као и забрану извршном дужнику да наплати потраживања, да прими ствари и да њима располаже; в) забрану банци да извршном дужнику или трећем лицу по налогу извршног дужника, исплати са његовог рачуна новчани износ за који је одређена претходна мера; г) предбележбу заложног права на непокретности извршног дужника или на праву извршног дужника уписаном на непокретности.

Претходном мером захвата се одређени део имовине дужника, из кога ће поверилац тражити да се наплати када одлука о потраживању постане извршна.

Пописом покретних ствари и забраном дужниковом дужнику да исплати дужнику потраживање, поверилац стиче заложно право, с тим што је у погледу покретних ствари потребан и упис у Регистар заложног права на покретним стварима и правима.

Правни лек против решења о претходној мери је приговор о коме одлучује веће састављено од троје судија истог суда који је донео решење о обезбеђењу. Жалба другостепеном суду није допуштена. Такође, у поступку обезбеђења нису допуштени ванредни правни лекови – ревизија и предлог за понављање поступка.

Miroslav VRHOVŠEK, PhD

Professor Emeritus at the Faculty of Law of University of Business Academy in Novi Sad

PRECAUTIONARY MEASURE AS MEANS OF SECURING MONETARY CLAIMS

Summary

A precautionary measure is established on the basis of a judgment, payment order or other judicial decisions on monetary claim which has not yet become final due to an appeal or objection. The purpose of the precautionary measure is to prevent a frustration of enforcement of the decision on the main claim. Objective threat to the possibility of enforcement of the main claim repre-

sents a sine qua non of a precautionary measure. The law does not set any limitations with respect to the origin of the decision with respect to which a precautionary measure may be pronounced. Consequently, a precautionary measure may be determined on the basis of the decision of the foreign court which has not yet become final. In certain cases, the law sets an irrebuttable presumption that the threat exists, so the creditor does not need to prove it. The creditor's request is sufficient for the court to pronounce a precautionary measure. On the basis of a presumed threat, , precautionary measures may be pronounced in the disputes regarding bills or cheques, disputes relating to the complaint against the decision on the enforcement on the basis of an authentic document and in the case of the first instance judgment in such disputes, against which the appeal was filed. Types of precautionary measures are specified in the law, which means that the court cannot determine other types of precautionary measures, which are not specifically provided for. A precautionary measure refers to a part of debtor's assets which provides for a successful enforcement once the decision on the main claim becomes final and binding upon the parties.

Key words: *precautionary measures, monetary claim, provision, danger, frustra-tion, complaint, pledge.*